

СТАНОВИЩЕ

Месец № дата 201 г.
 Бюлетен № 558 дата 01.08 2018 г.
 ул. „Св. Кирил и Методий“ № 52, Ет. 17
 тел. 02/842 2808 : факс 02/842 2019

От проф. д-р Илияна Илиева Атанасова – (Марчева) от Института за исторически изследвания – БАН

За научната продукция на гл. ас. д-р **НАДЯ ДИМИТРОВА ФИЛИПОВА**, единствен кандидат в конкурса за академичната длъжност „доцент“, обявен в „Държавен вестник“, бр. 25 от 24 март 2017 г. от Института за исторически изследвания при БАН, по професионално направление 2.2 История и археология, научна специалност 05.03.06 История на България (История на българската външна политика в Близкия Изток след Втората световна война до началото на ХХІ век) за нуждите на секция „История на България след Втората световна война“.

Д-р Н. Филипова се представя в конкурса с 16 студии и статии и 1 внушителна като обем от 522 страници и тематика монография „България и Сирия в „ерата Асад“. *София: Изток-Запад, 2017*“. Това е научната продукция на кандидатката, след като е защитила дисертация през 2008 г. и е повишена в главен асистент през 2011 г. Инак списъкът с нейни публикации съдържа 24 труда.

Приложените документи за участие в конкурса, както формално, така и по същество отговарят на изискванията на Закона и Правилника за реда и условията за придобиване на научни звания и заемане на академични длъжности в Института за исторически изследвания – БАН от 2012 г. След защита на докторска дисертация и 5 години след като е заемала длъжността „главен асистент“, д-р Филипова прилага обсъден и одобрен от секцията монографичен труд, различен от темата на дисертацията ѝ, посветена на „Политиката на България към Египет, Сирия и Ирак / средата на 50-те – средата на 70-те години на ХХ век.“ и публикувана през 2008 г. под заглавие „Българска дипломация в Египет, Сирия и Ирак във времето на Студената война (средата на 50-те – средата на 70-те години на ХХ век), С: Лийтъл Адвайс, 2008, 359 стр. Тя представя и разработки за българските политически и икономически отношения с арабския свят по време на Студената война, направени на основата на многобройни, първокласни архивни документи от разнообразни български архивохранилища. Д-р Филипова изследва на основата на архивни документи и научни публикации и българската външна политика и нейните подходи към арабо-израелското противопоставяне, откроява развитието на българската външнополитическа линия по

отношение на палестинската съпротива и опитите за решаването на палестинския въпрос по време на Студената война. С цялата си научна продукция д-р Филипова се очертава като един от малкото историци, завършен специалист по проблемите на историята на българската външна политика в Близкия изток и по време на Студената война и в съвременната епоха.

Най-ярко свидетелство за научните постижения и за научните качества на д-р Н. Филипова е нейната обемиста монография, посветена на българо-сирийските отношения при управлението на бащата и сина Асад, сполучливо определено от нея като „ерата Асад“. Това е дълъг период от време, който обхваща както изграждането на светска Сирия от 1971 г. насетне при Хафез Асад, превръщането ѝ в основен стратегически партньор на НРБългария по време на Студената война, така и сложните процеси в Сирия през 90-те години, довели до гражданската война там. С примирието в Астана през декември 2016 г. Филипова слага край на своето изследване, макар че съдбата на Сирия и особено на Башар Аасад продължава да е заложник на бъдещо развитие. Всъщност кандидатката е направила първото цялостно историческо изследване на българо-сирийските отношения по време на две големи епохи, като ги е поставила в контекста на сложните взаимоотношения между Великите сили и арабските страни, между тях и Израел и Иран, като твърде често те рефлектират върху палестинския проблем.

Тя е организираща изложението си в пространен и много сериозен историографски увод, в три глави и заключение. Дала е разгърната и изчерпателна библиография и е публикувала няколко карти, така необходими за по-добро запознаване на читателя с региона – основен обект и на българската външна политика и на самото изследване.

Трудът ѝ е приносен за българската историография, защото в него Филипова слага акцентът на своето проучване върху Сирия и върху възела от блискоизточните противоречия, свързани с палестинския проблем, с арабо-израелските конфликти и с развитието и краха на арабския социализъм, който определя модела на развитие на Сирия при Хафез Асад и който дава основания за развитие на българо-сирийските отношения по време на Студената война. Тези проблеми от близката история на арабския свят и от историята на българската дипломация са разгледани в първа и втора глава от монографията и могат да се смятат за основната и водеща част от нея, тъй като заемат 308 страници. В тях авторката показва познаване на основните тенденции в развитието на България, които обясняват българските позиции в блискоизточната ѝ

политика, макар че д-р Филипова отдава предпочитание върху арабския фактор в повествованието си. Този уклон в труда обаче е от голямо познавателно значение за българската просветена публика.

В трета глава в обем от 120 страници Филипова прави следващ важен принос като излага упадъка на българо-сирийските отношения на фона на краха на Източния блок и установяване на хегемонията на САЩ. Авторката разкрива и „деликатната“ намеса на Р България в сирийската гражданска война в подкрепа на сирийската опозиция във условията на възхода на ислямския фундаментализъм и уахабизма и с оглед политиката на новите западни външнополитически съюзници на страната за разпространение на неолибералната демокрация в арабския свят. В тази глава д-р Филипова се проявява като съвестен изследовател на съвременността, базирайки своя разказ както върху публикации от пресата, така и върху официални документи от ЕС и стремежи се максимално да е обективна в тяхното предаване.

Това въобще е стилът на авторката, характерен с дълги изречения с много вметнати пояснения, които, честно казано, понякога затрудняват възприятието на текста и на авторската теза. Такъв стил свидетелства според мен за формиране у Филипова на навици за коректно и толерантно позоваване на изследвания и архивни свидетелства, но ми се струва, че повече критичност и научна смелост в оценките не би й навредило. Разбира се, давам си сметка, че писането на съвременна история е сложна задача за всеки историк и проявата на критичност е индивидуален акт, свързан с изследователския натюрел и със съзнание за недостъпност на важни извори за съвременните процеси.

Впечатлява огромното количество архивни документи, на които авторката стъпва и които въвежда за пръв път в научно обръщение. Имам предвид не само поверителните описи на дипломатическия архива на Министерство на Външните работи, но и особено ценните и все още недостъпни за изследователите, поради това, че още не са обработени, документи на отдел „Външна политика и международни връзки“ на ЦК на БКП (1967 – 1990 г.). Те й позволяват да представи в пълнота българските позиции в блискоизточната политика на Източния блок, както и да открие проявите на самостоятелност на българската външна политика при откриване на допирни точки със Сирия с оглед не на съветските геостратегически интереси, каквито обикновено са очакванията, а и на българските приоритети. Такива Филипова посочва и в икономическата сфера и по отношение на дипломатическата криза с „възродителния процес“. Тук намирам за особено достойнство на книгата и на авторката стремежа й

към обективно осветляване на българската външна политика - нещо, което напоследък е трудно начинание, заради влиянието на политическата конюнктура. А този стремеж говори за израстване на Филипова и нейното оформяне като истински учен.

Прави впечатление, че Филипова отдава голямо значение на влиянието и на значението на политическия ислям в историята на Близкия изток и въобще на религиозния ислямски фактор в политиката. Така тя се вписва успешно в българската научна традиция и школа за изследване на арабския свят, трудовете на чиито видни представители проф. Йордан Пеев, доц. Симеон Евстатиев, проф. Владимир Чуков, проф. Христина Мирчева и др. авторката използва пълноценно в изследване си. Тя прави своя анализ и върху огромното количество научна литература от западни – главно англоезични автори и от водещите съветски и съвременни руски изследователи на Близкия изток, като им отдава дължимото за проучването на социално-икономическото развитие на региона и на политическите процеси там, а също и за осветляването на тясната обвързаност на тези процеси с религиозните течения в исляма на съвременния етап.

Всички тези достойнства на книгата, независимо от посочените слабости, представят гл.ас.д-р Надя Филипова като безспорен кандидат за академичната длъжност „доцент“ – специалист по история на българската външна политика в Близкия изток след Втората световна война.

В подкрепа на това становище могат да се приведат данните за останалите аспекти от научната дейност на кандидатката. Едновременно с научната си продукция д-р Филипова е участвала в два международни проекти в рамките на БАН с Института по славяноведение на Руската академия на науките и с Института на история на Унгарската академия на науките, а също и в два национални проекта. Със своите изследвания върху различни направления на политиката на България в Близкия изток по време на Студената война и след нея тя е станала достатъчно разпознаваем учен с внушителното си участие в 10 международни научни форума, в 3 национални конференции с международно участие и в 5 национални конференции и кръгли маси. Признание за нейните приноси в сложната проблематика за българската външна политика в Близкия изток са както цитирането на нейните трудове от българската научна колегия (6 пъти според принципа позоваването на един труд се брои за един цитат, независимо колко пъти е споменат в него), така и преподавателската ѝ дейност в катедра „Арабистика“ на ФКНФ на СУ“ Св.Климент Охридски“, в Магистърската програма „Общество и култура на Арабския свят“ (през уч. 2014/15 г. и уч. 2015/16 г.) и в Бакалавърската програма през уч. 2016/17 г.

Имайки предвид, че изследванията ѝ представляват принос в развитие на българската историография по история на международните отношения, че те са с важно научно и голямо познавателно значение за разкриване на историята на българската външна политика в Близкия изток след Втората световна война и в наши дни, предлагам съвсем убедено на Научното жури да гласува за присъждане на **гл.ас. д-р Надя Филипова** научната длъжност „доцент“ по професионално направление 2. 2. История и археология, научна специалност „История на България“ за нуждите на секция „България след Втората световна война“.

1 август 2017,
София

Проф. д-р Илияна Илиева Атанасова (Марчева)